

Stasys Putvinskis-Pūtvis – Žemės ūkio ministras, 1935 m. Iš anūkės V. Daniliauskaitės archyvo

STASYS PUTVINSKIS-PŪTVIS 1898 08 03–1942 04 04

Stasys Putvinskis (nuo 1938 m. Pūtvis) gimė 1898 m. rugpjūčio 3 d. Šilo Pavėžupio dvare, Šaukėnų vlsč., Šiaulių aps. Buvo vyriausias vaikas Vlodo ir Emilijos Putvinskių šeimoje. Kartu su Stasiu šeimoje augo brolis Vytautas, seserys Sofija, Ona, Emilija.

Stasys augo tautiškoje, patriotinėje aplinkoje, nes spaudos draudimo laikais tėvų namai buvo literatų ir visuomenės veikėjų susibūrimo vieta, čia buvo slepiamos ir iš čia gabenamos lietuviškos knygos.

Tėvas Vladas Putvinskis pats mokė vaikus skaityti ir rašyti lietuvių kalba. Vėliau buvo samdoma mokytoja. Namuose gavęs gerą išsilavinimą, S. Putvinskis-Pūtvis 1914 m. kartu su seserimis ir broliu išvyko mokytis į Liepojos (Latvija) komercijos mokyklą. Mokslus nutraukė prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas. Brolis Vytautas, seserys Ona, Sofija ir Emilija atsidūrė Maskvoje, o Stasys sugrįžo į Lietuvą pas tėvus. Su mama Emilija ūkininkavo Šilo Pavėžupio dvare. Baigiantis karui išvyko į Vilnių. 1918 m. baigė Vilniaus 1-ąją lietuvių vyrų gimnaziją.

1919 m. gegužės 30 d. savanoriu įstojo į Lietuvos kariuomenę, paskirtas į 1-ąją lietuvių raitelių pulką Anykščiuose. 1919 m. gruodžio 16 d. baigus Karo mokyklą (II laida) suteiktas pėstininkų leitenanto laipsnis ir paskirtas į 1-ąją raitelių pulką 3-iojo eskadrono jaunesniuju karininku, 1920 m. sausio 23 d. – 4-ojo eskadrono jaunesniuju karininku. 1920 m. liepos 13 d. perkeltas į Vilniaus miesto ir apskrities komendantūrą. 1920 m. liepos–spalio mėn. dalyvavo nepriklausomybės kovose su lenkais Rykantų, Eišiškių, Lentvario, Vilniaus apylinkėse. Pasižymėjo žvalgybos žygiuose lenkų užfrontėje, rinkdamas žinias pulkams, žygiavusiems į Vilnių. 1920 m. spalio 11 d. perkeltas į 1-ąją raitelių pulką ryšių komandos viršininku. 1921 m. vasario 6 d. paskirtas pulko adjutantu. 1922 m. rugsėjo 25 d. paleistas į atsargą studijuoti aukštojo mokslo.

1922–1925 m. studijavo Halės (Vokietija) universitete. Įgijo agronomo išsilavinimą. 1925–1935 m. ūkininkavo savo ūkyje Šilo Pavėžupio dvare. Ūkininkavo sumaniai pritaikydamas įgytas agronomijos žinias. Taip pat plėtojo tėvo Vlodo Putvinskio pradėtą tvenkinę žuvininkystę. Dvare laikė žemaitukų ir ardėnų veislės arklius, Darnijos žaliųjų veislės karves. Buvo aistringas medžiotojas.

S. Putvinskis-Pūtvis (kairėje) su mama Emilija, seserimis Ona, Emilija, Sofija ir broliu Vytautu. 1929 m. Iš anūkės V. Daniliauskaitės archyvo

Žemės ūkio ministras S. Putvinskis-Pūtvis darbo kabinete. Kaunas, 1937 m. Iš A. Skaisgirio archyvo

Nepaisydamas užimtumo ūkyje, S. Putvinskis-Pūtvis aktyviai dalyvavo savo krašto politinėje ir visuomeninėje veikloje: įstojo į Lietuvos šaulių sąjungą, buvo Šaukėnų valsčiaus tarybos narys, Šiaulių apskrities tarybos pirmininkas, Žemės ūkio rūmų pirmasis vicepirmininkas. S. Putvinskio-Pūtvis namuose nuolat lankydavosi daug iškilų kultūros ir politikos žmonių. Šilo Pavėžupio dvarą ypač mėgo profesorius Tadas Ivanauskas. Kartą apsilankė ir Lietuvos Respublikos prezidentas Antanas Smetona.

Nuo 1935 m. rugsėjo 6 d. iki 1938 m. kovo 24 d. S. Putvinskis-Pūtvis ėjo Lietuvos Respublikos Vyriausybės XVII Ministrų Kabineto žemės ūkio ministro pareigas, 1936–1939 m. buvo Ketvirtojo Seimo narys. Sunkiai išgyveno 1938 m. Lietuvos vyriausybei primestą Lenkijos ultimatumą, ragino jį atmesti ir įžeistą valstybės garbę ginti ginklu. Priėmus ultimatumą, S. Putvinskis-Pūtvis pasitraukė iš einamų pareigų.

Šaukėnų šaulių būrio vadas S. Putvinskis-Pūtvis (sėdi centre) su šauliais. 1939 m. Iš anūkės V. Daniliauskaitės archyvo

Apdovanotas 1-ojo laipsnio Vyčio Kryžiumi (1920), Vyčio Kryžiaus 5-ojo laipsnio (1920), Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino 4-ojo laipsnio (1928), Šaulių žvaigždės (1935), Estijos Baltosios Žvaigždės 1-ojo laipsnio (1937) ordinais, Lietuvos nepriklausomybės (1928) ir Latvijos išsivadavimo karo 10-mečio (1929) medaliais.

1940 m. birželio 15 d. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, S. Putvinskis-Pūtvis dvaro darbininkų ir artimųjų buvo raginamas bėgti, tačiau priėmė sprendimą likti tėvynėje.

1940 m. liepos 12 d. jis buvo suimtas ir įkalintas Šiaulių sunkiųjų darbų kalėjime.

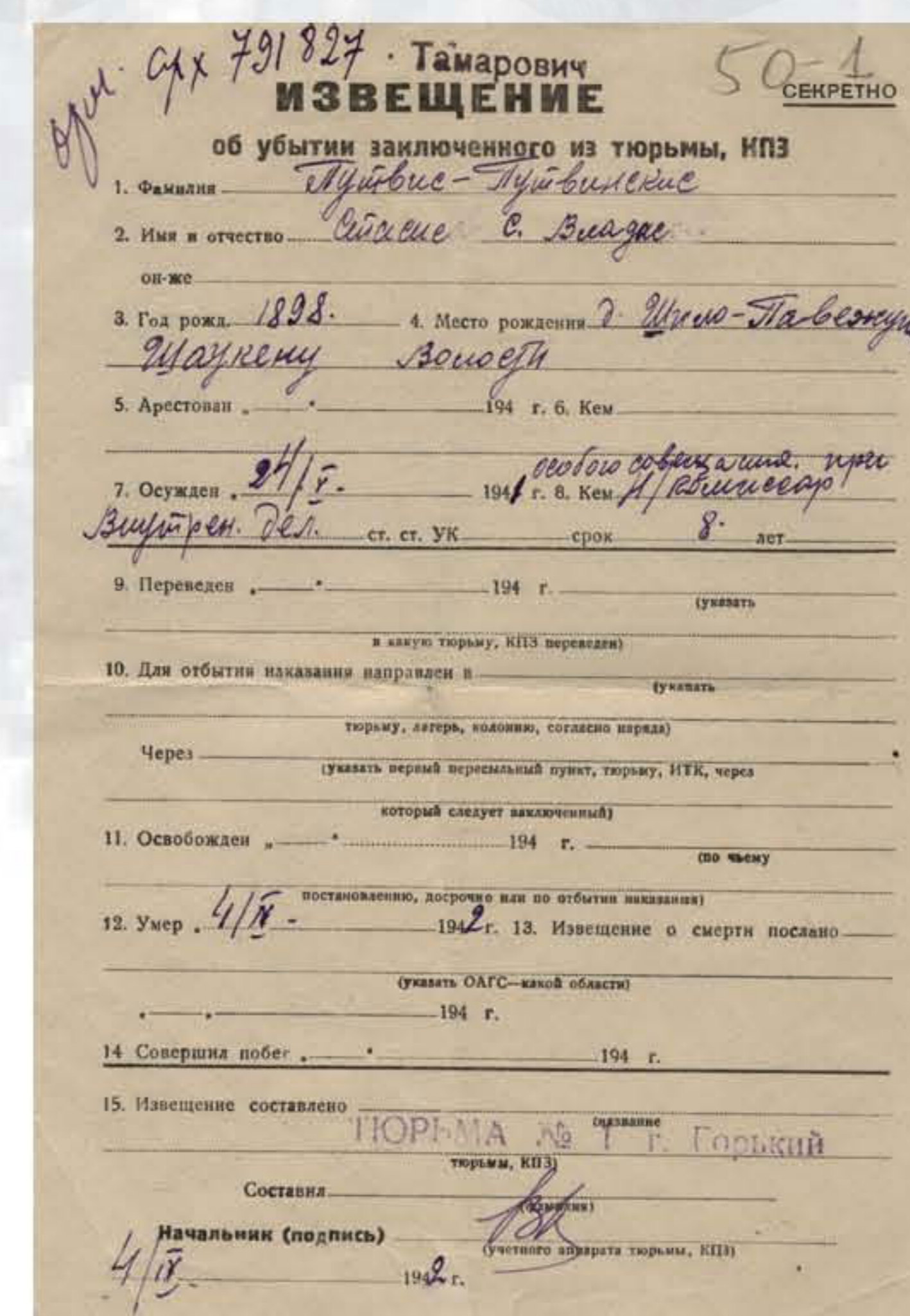
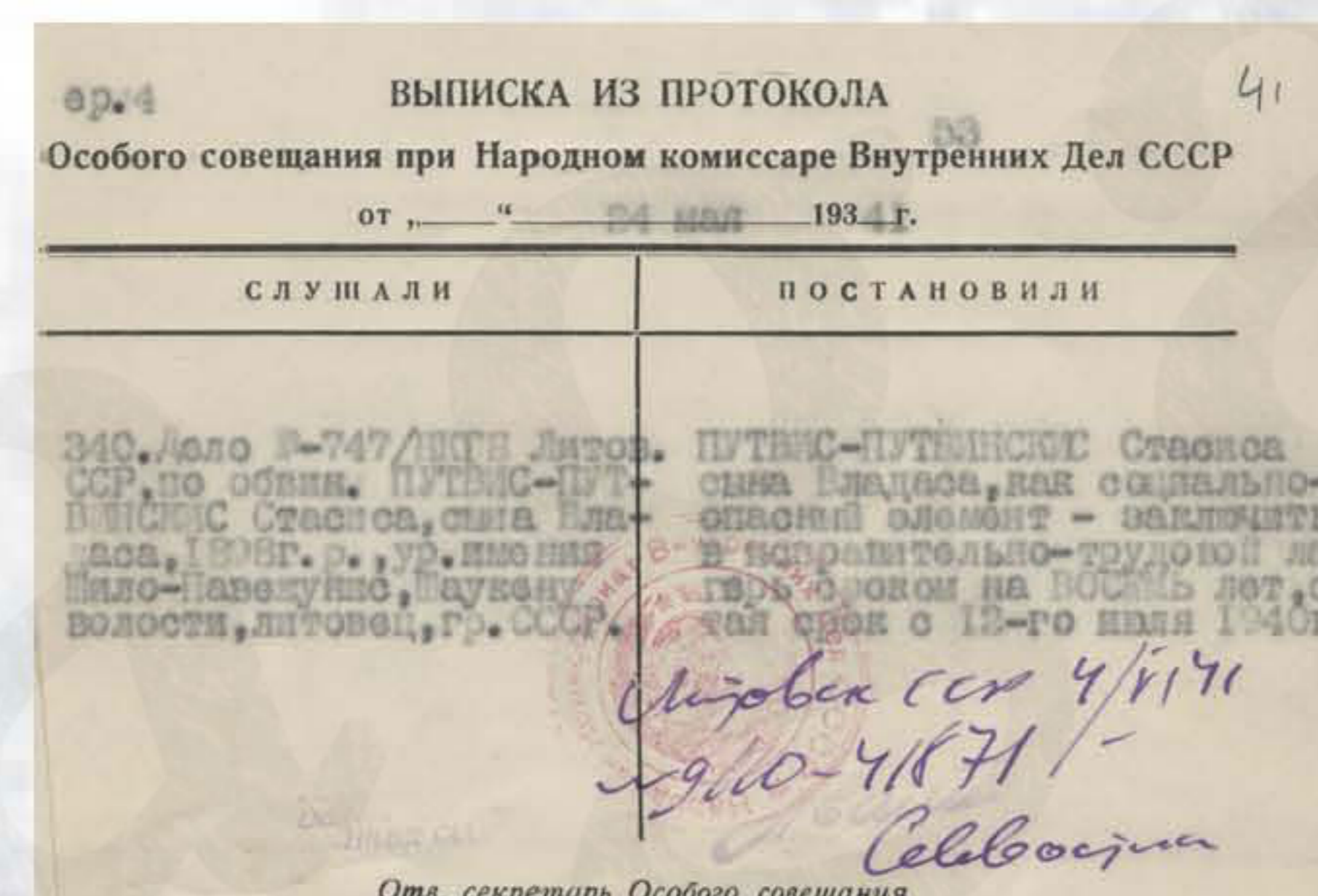
1941 m. gegužės 24 d. Ypatingojo pasitarimo nuteistas aštuoneriems metams lagerio.

1941 m. birželio 14 d. išvežtas į Senosios Rusos (rus. *Старая Русса*) kalėjimą, po kurio laiko – į Gorkio (dabar Nižnij Novgorodas) kalėjimą.

1942 m. balandžio 4 d. išsekęs ir nusilpęs S. Putvinskis-Pūtvis mirė Gorkio kalėjime.

S. Putvinskis-Pūtvis Šiaulių sunkiųjų darbų kalėjime. 1940 m. Iš Lietuvos ypatingojo archyvo

Išrašas iš Ypatingojo pasitarimo 1941 m. gegužės 24 d. protokolo dėl S. Putvinskio-Pūtvis nuteisimo aštuoneriems metams patisos darbų lagerio. Iš Lietuvos ypatingojo archyvo

Raštas, kuriame nurodyta, kad nuteistasis S. Putvinskis-Pūtvis 1942 m. balandžio 4 d. mirė Gorkio kalėjime. Iš Lietuvos ypatingojo archyvo

Žmona Darija Zubovaitė-Pūtviėnė su dukromis Aleksandra ir Julija, sūnumi Rimantu 1941 m. birželio 14 d. ištremta į Altajaus kraštą, 1942 m. perkelta į Bykovo kyšulį, Bulūno r., Jakutijos ASSR. 1947 m. persikėlė į Jakutską. Dukra Julija 1950 m. tremtyje ištekėjo už 1941-ųjų tremtinio Antano Daniliausko. Tremtyje gimė jų dukros Viktorija, Darija ir Giedrė.

1956 m. Darija Pūtviėnė su dukra Aleksandra ir dukros Julijos šeima sugrįžo į Lietuvą. Sūnus Rimantas grįžo 1957 m.

1941 metų tremtinė Darija Pūtviėnė tremtyje su vaikais Aleksandra (kairėje), Julija ir Rimantu. Jakutskas, Jakutijos ASSR, 1949 m. liepos 27 d. Iš anūkės V. Daniliauskaitės archyvo

S. Putvinskio-Pūtvis giminaičiai Šilo Pavėžupio kapinėse prie paminklo, skirto Putvinskių-Pūtvių giminei nariams, žuvusiems tremtyje ir lageriuose atminti. 1991 m. spalio 19 d. Iš anūkės V. Daniliauskaitės archyvo